

ཆན་རིག་ཤེས་བྱའི་དཔེ་ཆལས།

ཕྱི་ལོ་འཁོར་ལོ་ལྟོས་པའི་ཆལས།

ཀྲུང་ཆིང་དང་ཀོན་ཅན་གྱིས་བཅུས་ས།

生物的进化

(藏文)

张清 关键著

平措朗杰译

民族出版社出版 新华书店发行

民族印刷厂印刷

开本：787×1092 毫米 1/32 印张：3 1/2

1985年12月第1版

1985年12月北京第1次印刷

印数：0001—3,000册 定价：0.24元

书号：M 13049(3)13

本书根据本社 1984 年 12 月第 1 版北京第 1 次印刷版本翻译出版。

དེབ་འདི་ནི་འདི་གའི་དཔེ་སྟླན་ཁང་གི་ 1984 ལོའི་ཟླ་ 12 པའི་པར་གཞི་ 1 པ་པེ་ཅིན་གྱི་པར་ཐངས་
1 པ་གཞིར་བབྱང་ལྟེ་བསྟར་ནས་བསྟན་པ་ཡིན།

དཔེ་སྟླག་འགན་འཁུར་བ། དབྱངས་ཅན་སང་གེ

ཆན་རིག་ཤེས་བྱའི་དཔེ་ཆོགས།

སྟེ་དངོས་ཀྱི་འཕེལ་འགྱུར།

*

ཀྱང་ཆིང་དང་ཀོན་ཅན་གྱིས་བཅམས་པ།

ཡུན་ཆོགས་ནམ་ལྡན་གྱིས་བསྟན་པ།

མི་རིགས་དཔེ་སྟླན་ཁང་གིས་བསྟན་པ།

1985 ལོའི་ཟླ་ 12 པའི་པར་གཞི་ 1 པ་བསྟན་པ།

1985 ལོའི་ཟླ་ 12 པའི་པེ་ཅིན་དུ་པར་ཐངས་ 1 པ་བརྒྱབ་པ།

དེབ་རིམ་གླུ་ 0.24

ནང་དོན་གནད་བཙུམ་།

དེ་བའི་དེ་ནང་དོན་དུ་གཙ་པོ་ཆེ་སྟག་གི་འབྱུང་ཁུངས་དང་འཕེལ་ཚུལ་དང་།
སྟེ་དངོས་འཕེལ་འབྱུང་བུ་དང་བའི་རྟགས་མཆན་དང་འཕེལ་རིམ། སྟེ་དངོས་འཕེལ་
འབྱུང་ཡང་དོན་ཅི་ཡིན། དེ་བཞིན་མིའི་རིགས་ཀྱིས་སྟེ་དངོས་འཕེལ་འབྱུང་བུ་ཚུལ་
གཤམ་རྟགས་བྱེད་པའི་གོ་རིམ་བཅས་འཁོད་ཡོད་ཅིང་། རང་འབྱུང་ལོ་རྒྱུས་ཀྱི་འཕེལ་
རིམ་ལ་གཞིགས་ནས་ཆོག་ཉུང་དོན་གསལ་གྱིས་སྟག་པ་པོ་ཆེར་སྟེ་དངོས་འཕེལ་འབྱུང་
འགྲོ་བའི་ཆས་ཉིད་རྒྱུད་དང་། དོན་དངོས་ལ་བརྟེན་ནས་ཆེ་སྟག་རིམ་འབྱུང་རིམ་
ལྟར་བྱུང་ཡོད་པའི་ཐོག་ནས་རིགས་པས་ཁྲུངས་སྟེལ་བྱས་པར་མ་ཟད། ཏར་ལྷན་རིང་
ལུགས་དང་དེང་རབས་ཏར་ལྷན་རིང་ལུགས་ཀྱི་ཅ་བའི་རིགས་པ་གཞིར་བཟུང་སྟེ།
དེང་སྐབས་ཀྱལ་སྤྱིའི་ཐོག་གི་སྟེ་དངོས་འཕེལ་འབྱུང་སྐར་གྱི་ལྟ་བུ་གསལ་བ་དང་.....
གསལ་རྟེན་གྱི་ཐོག་ནས་ཀྱང་སྟེ་དངོས་འཕེལ་འབྱུང་འགྲོ་བའི་གོ་རིམ་གསལ་བཤད་.....
བྱས་ཡོད།

སྒྲིབ་གཞི།

ང་ཚོས་《ཆན་རིག་ཤེས་བྱའི་དཔེ་ཚོགས་》འདི་རྩོམ་སྒྲིག་བྱས་པའི་དམིགས་ཡུལ་ནི། ཏང་གི་འགྲུས་མིའི་ཚོགས་ཆེན་གྲོང་ས་བརྒྱ་གཉིས་པས་བརྟན་པའི་སྤྱི་ཚོགས་རིང་ལུགས་ཀྱི་དཔེ་པོའི་དཔལ་ཡོན་དང་བསམ་པའི་དཔལ་ཡོན་འཇུགས་སྐྱོན་བྱེད་རྒྱུའི་སྐོར་གྱི་གྲང་བྱ་ལག་ལེན་དང་དོན་འབྲེལ་བྱེད་རྒྱ་སྟེ། རྒྱ་ཁྲབ་གྲངས་ཉུང་མི་རིགས་ས་ཁུལ་གྱི་མི་དམངས་མང་ཚོགས་སྤྱི་དང་། རྒྱ་པར་དུ་གཞོན་ནུ་དང་ལོ་རྒྱུད་གི་ཁོད་དུ་ཆན་རིག་ཤེས་བྱ་རིལ་བསྐྱགས་དང་ཁྲབ་གདལ་བྱེད་རྒྱ་དང་། རྒྱན་དུ་མཐོང་བའི་རང་བྱུང་གི་གནས་རྒྱལ་དང་མིའི་རིགས་ཀྱི་སྤྱི་ཚོགས་རིམ་འགྲུར་གྱི་གནས་རྒྱལ་ལ་ཆན་རིག་དང་མཐུན་པའི་སྒྲི་ནས་འབྲེལ་བཤད་བྱས་ཏེ། རྒྱ་ཁྲབ་སྒྲིག་པ་པོ་ནམས་ཀྱི་སྒྲི་སྒྲི་འབྱེད་བྱུང་བ་དང་། སྒྲིག་པ་པོ་ནམས་ཆན་རིག་གི་བདེན་དོན་ཞིབ་དཔྱད་བྱེད་རྒྱུ་སྒྲི་སེམས་འཕེལ་བ་ཞིག་ཡིང་བའི་ཆེད་དུ་ཡིན།

ང་ཚོས་དེ་འདྲན་དེ་ལྟར་བཅངས་ནས་འབྲེལ་ཡོད་ཆེད་མཁས་དང་ཆན་རིག་ཁྲབ་གདལ་གྱི་རྩོམ་ཡིག་གྲུབ་འབྲས་ཐོབ་པའི་རྩོམ་པ་པོ་ཁག་ལྷོ་གཅིག་གདན་འདྲན་བྱས་ནས་དཔེ་ཚོགས་འདི་ཉིད་རྩོམ་སྒྲིག་བྱས་ཤིང་། རྩོམ་སྒྲིག་བྱེད་སྐབས་ཁོང་ཚོས་སྒྲི་སེམས་རབ་དུ་འཁོར་བའི་ངང་ནས་བྱག་ལས་གནང་བར་མ་ཟད། བྲངས་ཉུང་མི་རིགས་ས་ཁུལ་གྱི་བྱེད་ཚོས་ལ་

གཞིགས་ནས་སྐྱོག་པ་པོ་རྣམས་ལ་རྩ་བའི་ཆན་རིག་ཤེས་བྱ་ཁག་གཅིག་རྩ་
སྤྱད་གནང་ཡོད་ཅིང་། དེ་ཡང་པར་རིས་དང་འབྲེལ་ནས་གོ་བ་དེ་པོའི་
ཆོག་གི་ཐོག་ནས་འབྲེལ་ཡོད་རིག་གཞུང་ཆན་ཁག་ནང་གི་གནས་ཚུལ་.....
གསར་པ་དང་། ལྟ་བ་གསར་པ། བྱལ་འབྲས་གསར་པ་བཅས་མཆོན་
གང་ཕུབ་གནང་ཡོད།

དཔེ་ཆོགས་འདིའི་སྐྱོག་པ་པོ་གཙོ་བོ་ནི་སྤྱབ་རྒྱུ་མཐོ་རིམ་དང་.....
སྤྱབ་འབྲིང་དམའ་རིམ་གྱི་རིག་གནས་རྒྱ་ཆད་ཡོད་མཁན་བཟོ་བ་དང་།
ཞིང་པ། འབྲོག་པ། གཞོན་ནུ་དང་ལོ་རྒྱུ་སྤྱབ་རྒྱུ་མཐོ་རིམ་དང་
སྤྱབ་འབྲིང་དམའ་རིམ་གྱི་སྤྱབ་ཕྱག་བཅས་ཡིན་ཞིང་། སྤྱབ་ལྷ་རྒྱུ་འབྲིང་
གི་སྤྱབ་ཁྱིད་དཔེ་དེབ་ཀྱི་དབུ་དག་ཞི་དང་སྤྱབ་གསེང་སྐྱོག་དེབ་ཀྱང་བྱས་
ཆོག

དཔེ་ཆོགས་འདིའི་ནང་དུ་ཐོག་མར་གནས་རིག་དང་། སའི་རིག་པ།
སྐྱེ་དངོས་རིག་པ། སྤྱི་ཆོགས་རིག་པ་བཅས་ཀྱི་ཁྱབ་ཁོངས་ཀྱི་དཔེ་དེབ་
སུམ་ཅུ་ཐམ་པ་རྩམ་སྐྱོག་བྱས་ཏེ། རྒྱ་དང་། སྐག་པོ། བོད། ལྷ་གྲུ་ར།
ཏ་སག ཁའོ་ཞན་བཅས་ཡིག་རིགས་དུག་གི་ཐོག་ནས་དཔེ་སྐྱོན་བྱེད་རྒྱ་
ཡིན།

དཔེ་ཆོགས་འདིའི་རྩམ་སྐྱོག་དང་དཔེ་སྐྱོན་གྱི་ལས་ཀ་ནི་རྒྱལ་ཁབ་...
མི་རིགས་དོན་གཙོ་དུ་ལྷ་ཡོན་ལྷན་ཁང་དང་ཀྱང་གོ་ཆན་རིག་མཐུན་ཆོགས་
ཀྱི་སྤྱབ་རྒྱན་འོག་བྱས་པ་ཞིག་ཡིན་ཞིང་། ལས་ཀ་དངོས་སུ་བྱེད་སྐབས་
ཀྱང་གོ་ཆན་རིག་མཐུན་ཆོགས་ཀྱི་ཁྱབ་གདལ་ལས་དོན་ཕུལ་དང་། ཀྱང་
གོ་ཆན་རིག་ཁྱབ་གདལ་རྩམ་རིག་གསར་རྩམ་ཞིབ་འཇུག་ཁང་། མི་རིགས་
དཔེ་སྐྱོན་ཁང་། ཆན་རིག་དཔེ་སྐྱོན་ཁང་། ཆན་རིག་ཁྱབ་གདལ་རྩམ་

རིག་དཔེ་སྐྱུན་ཁང་། ས་གཤིས་དཔེ་སྐྱུན་ཁང་། གྲང་གོ་ལོ་རྒྱུ་ཕྱི་པའི་
 དཔེ་སྐྱུན་ཁང་། བེ་ཅིན་གནམ་རིག་ཁང་། བེ་ཅིན་རང་ཕྱང་དངོས་མང་
 འབྲེལ་སྐྱུན་ཁང་། གྲང་དཔྱི་སྐྱུན་རིག་བརྟག་དབྱུང་ཁང་། རྒྱལ་ཁབ་
 གནམ་གཤིས་ཁང་། བེ་ཅིན་ཆན་རིག་སྒྲིབ་གསའི་སྒྲིག་བརྟན་བཟོ་བྲུ་སྟེང་
 རྟེ་ཆན་ནམས་ཀྱིས་རྒྱབ་སྐྱོར་ལྷགས་ཆེན་གནང་བར་བརྟེན་ང་ཚོས་མཆམས་
 འདིར་གོང་གསལ་གྱི་རྟེ་ཆན་དང་ལས་ཀ་འདིའི་ནང་ཞུགས་པའི་ཚུམ་པ་པོ་
 དང་སྒོ་མཐུན་ནམས་ལ་སྟོང་ཐག་པ་ནས་ཐུགས་རྗེ་ཆེ་ཞུ་རྒྱུ་ཡིན།

བྲངས་ཉུང་མི་རིགས་ས་ཁུལ་གྱི་གནས་ཚུལ་དངོས་ལ་གཞིགས་ ཉེ་...
 དཔེ་ཚོགས་འདིའི་རིགས་ཚུམ་སྒྲིག་བྱེད་པ་ཐོངས་དང་པོ་ཡིན་པས་ ཉམས་...
 རྒྱང་མེད་པའི་དབང་གིས་སྐྱུན་ཆ་དང་ནོར་འཁྲལ་ཡོང་ངེས་ཡིན་གཤིས་...
 སྒྲིག་པ་པོ་དང་ཆེད་མཁས་ནམ་པས་དག་བཙས་དང་སྐྱུན་བརྟོན་གྱི་...
 དགོངས་འཆར་རྗེ་ཡོད་ལྷག་པོར་སྒྲུལ་བའི་རེ་བ་ཞུ།

《ཆན་རིག་ཤིས་བྱའི་དཔེ་ཚོགས》

ཚུམ་སྒྲིག་ཁུ་ཡོན་ལྷན་ཁང་ནས།

1984 ལོའི་ཟླ་ 8 ཚེས་ 30 ལ།

དཀར་ ཆག

དང་པོ། འཕེལ་འགྱུར་སྒྲིབ་བྱུང་ཚུལ།	1
1. ར་མཚར་ཆེ་བའི་རང་བྱུང་ཁམས།	1
2. དེས་པོ་ནམས་ཅི་ལྟར་བྱས་ནས་བྱུང་བ།	4
3. ཚན་རིག་འཕེལ་ཆུས་བྱུང་བས་མི་ནམས་ཀྱི་མཐོང་ཆུ་ ཆེ་རུ་བྱིན་པ།	7
4. རྒྱབས་ཆེན་གྱི་དར་ལྗན།	11
གཉིས་པ། འཕེལ་འགྱུར་སྒྲིབ་བའི་བརྗོད་དོན་དང་སྒྲུབ་བྱེད།	15
1. རྒྱད་འཛིན་དང་གཞན་འགྱུར་གྱི་གསང་གནད།	15
2. མིའི་ཐབས་ཀྱིས་གདམ་གསེས་བྱེད་པ།	20
3. རང་བྱུགས་སུ་གདམ་གསེས་བྱེད་པ།	23
གསུམ་པ། ཆེ་སློག་འཕེལ་ཚུལ།	30
1. བསམ་འདུན་དང་མཐུན་པའི་“ས་གཤིས་ཀྱི་ཆུ་ཚད”ཐིག་པོ།	30
2. ཆེ་སློག་གི་འབྱུང་ཁུངས།	35
3. རྒྱ་མཚོའི་རྩ་རིགས་ཀྱི་འཛིག་རྟེན།	43
4. རྒྱ་མཚོའི་ནང་གི་ཡུལ་མི་ཁག་དང་པོ་དང་འབྲུ་འདབ་གསུམ་མའི་ དུས་རབས།	48
5. ཅི་ཤིང་སྐམ་སར་བྱུང་བ་དང་ཉའི་དུས་རབས།	53
6. རྩོད་དོན་གྱིས་སྐམ་ས་དབང་དུ་བརྒྱས་པ།	57
7. གོག་བཟོད་སློག་ཆགས་གསར་དུ་དར་བ།	65

8. གདོད་མའི་བྱ་དང་འོ་འཁྱུང་རིགས་ཀྱི་ཕ་མེས།	75
9. གདུམ་འབྲུག་གི་རྒྱུད་རབས་ཆད་པ།	79
10. རྩེ་དངོས་ཀྱི་རྫོགས་ལྡན་དུས་རབས་ཤར་བ།	82
11. མི་བྱུང་བ།	92
དེབ་འདིའི་ནང་གི་ཆོག་གསུང་བཞུགས་པའོ།	101

དང་པོ། འཕེལ་འགྱུར་སྐྱབ་བ་བྱུང་ཚུལ།

1. རོ་མཆར་ཆེ་བའི་རང་བྱུང་ཁམས།

ཁྱེད་ཀྱིས་དོ་སྣང་ཕྱན་བྱ་ཞིག་གནང་ན་དེ་གའི་ཁོར་ལྷག་གི་རང་...
བྱུང་ཁམས་ནང་རོ་མཆར་དང་ཡ་མཆན་ཏེ་ཅང་ཆེ་བའི་རང་བྱུང་གི་སྣང་...
ཚུལ་གྲངས་ལས་འདས་པ་ཞིག་ཡོད་པ་རྟག་པར་མཐོང་བྱུང་།

དཔེར་ན། སྐད་དོག་གཅིག་ལ་བཞུལ་ཅུང་ཟད་དང་དྲིད་བྱུང་ན་
དཀར་ལ་དྲངས་པའི་མཆེ་བ་ཆུ་ཁྲོག་ཁྲོག་ཐོན་པ་དང་། དཔྱིད་ཆར་བབ་
རྩིས་འཇམ་ཞིང་མཉེན་པའི་རྩ་གསར་ས་རོས་སུ་ཐོན་པ། དཔྱིད་རྒྱང་
བསིལ་བུའི་ཁོད་དུ་སྐྱར་པའི་ཡལ་གར་སྤང་བ་ལྟ་བུའི་གང་རྩར་ག་ལེར་...
འདོགས་པ། བཀྲག་མདངས་ལྡན་པའི་རྒྱ་མེད་མེ་རྟོག་གིས་ཁ་ཁྲ་སིམ་
པོར་དྲི་ཞིམ་འཕུལ་ཏེ་བྱང་བ་དང་བྱེ་མ་ལེབ་བསྐྱགས་ནས་ཟེའུ་འབྲུ་སྐྱར་...
ཕྱིལ་བྱེད་དུ་འཇུག་པ། བྱེ་མ་ལེབ་ཀྱིས་སྐྱར་ཕྱིལ་བྱེད་པར་བརྟེན་དགོས་
པའི་མཆན་བཞུད་མེ་རྟོག་ནི་ཉི་མ་ཀླས་རྩིས་གཞི་ནས་ཞལ་ཁ་བྱེ་བ་བཅས་
ལྟ་བུ་དང་།

སྟོན་ལྟགས་ལྡང་བས་སྤྱིང་གི་ལོ་འདབ་དམར་པོར་གྱུར་འཕུལ་...
ནགས་བྱིས་བེལ་འཇུབ་ཀྱིས་བཟའ་ཆས་གསོག་འཛོག་བྱེད་འགོ་ཚུགས་པ་...
དང་། དགུན་ཁ་གར་འཕུལ་རི་བོང་གི་གངས་སྐྱུས་ལྟར་བྱི་གོས་ས་མདོག་

དེ་བཞིས་ནས་དཀར་པོར་འགྱུར་གྱི་ཡོད་པ་དང་།

གང་ངར་གྱིས་ཆེ་སྒྲིག་གི་སྒྲུང་ཚུལ་ཡོད་ཚད་འབྲག་པ་རྒྱུ་པ་ལྟར་
གྱུར་ནས་སྐྱུལ་དང་སྐུལ་བ་ནམས་སྐྱུལ་ནས་ཉལ་ས་བཅས་ཏི་དགུན་གཉིད་
ཉལ་ཆིས་བྱེད་ཅིང་། ཡིན་ནའང་རེ་ཅན་ངང་པ་དང་དོམ་དཀར་ནི་ལྟ་
སྒྲེའི་སྒྲིང་གི་གངས་འབྲག་ཐོག་འཆོ་བ་སྦྱིད་པ་སྐྱེལ་གྱི་ཡོད་པ།

རྩངས་པ་དང་དབང་ལག་ནི་སྐྱམ་ཤས་ཆེས་ཆེ་བའི་བྱེ་བྲང་ནང་འཆོ་
གནས་བྱུང་པ་དང་། རྒྱ་མཚོའི་གཏིང་གི་ཆུའི་གཞོན་ཤུགས་ཀྱིས་སྐྱ་ཞིང་
མཁེགས་པའི་འཕྲུལ་འཁོར་ཡང་ཞིབ་ཞིབ་བཟོ་གི་ཡོད་རུང་ཉ་རིགས་ལ་དེ་
གར་འཆོ་བྱུང་པའི་ཐབས་ཤེས་ཡོད་པ་བཅས་ལྟ་བུ་རེད།

དང་ཆོའི་ཉེ་འཁོར་དུ་ཡོད་པའི་ལྷམ་བུ་དང་ཅི་ཅིར་ལྟ་ཅམ་ཞིག་
བྱེད་དོ། འཇམ་རྒྱན་ནང་བཞུགས་ཀྱི་ཅི་ཅི་ནི་ཉིན་མོ་གཤམ་བཟང་ནས་མཆན་
མོ་བྱིལ་ཐོན་གྱི་ཡོད་ལ། ལྷམ་བུ་ནི་མིག་གི་རྒྱ་མོ་ཆེ་རུ་བཏང་ན་ཐུན་པ་
ཇི་ཅམ་ནག་ཀྱང་མཐོང་བྱུང་པའི་རྩས་པ་ལྟན་པ་ཞིག་རེད། ཅི་ཅིའི་རྣ་བ་
ཏ་ཅང་བསང་བས་སྐྱ་ལྟང་ཅམ་ཐོས་རུང་གར་སོང་འདིར་སོང་མེད་པར་
བྱོས་གྱི་ཡོད་ལ། ལྷམ་བུའི་ཐུར་མའི་བར་དུ་གཤམ་ཡོད་པས་འགྲོ་
སྐབས་སྐྱ་ཐུན་བུ་ཅམ་ཡང་ཐོན་གྱི་མེད་པ་རེད།

རང་རེ་མའི་...

རིགས་ལ་བལྟས་ན་ཆེ་
སྒྲིག་སྒྲིར་གྱི་སྒྲུང་ཚུལ་
ཡ་མཆན་ཆེ་བ་དེ་བས་
མང་བ་ཡོད་པ་རེད།

མའི་ལུས་པོ་ནི་བཟོ་...

དཔེ་རིས་ 1 བོ། ལྷུལ།

དབྱིབས་འགྲན་ཐུག་བྱེད་པ་དང་འདྲ་བར་བྱེད་ ཐབས་ དཀའ་ བའི་ བྱང་ པོ་
གསལ་པ་ཞིག་ཡིན་ཞིང་། ཏུས་ད་ལྟ་ཡང་རྟོགས་མ་ཐུབ་པའི་གནད་མང་
པོ་ཡོད་པ་རེད།

མིའི་རིགས་ཀྱི་ལོ་རྒྱུས་ལྱང་བ་ནས་བཟུང་མི་རྒྱལ་ཁྱིམ་ག་ཏུས་ཡིན་
རུང་མིའི་རིགས་རང་ཉིད་ཀྱི་འབྱུང་ཁུངས་དང་ཆེ་སྟོག་གི་གསང་གནད་་་་
ཤེས་འདོད་བྱེད་ཅིང་། རང་བྱུང་ཁམས་ཆེན་པོ་འདིས་གང་དང་ཅི་ཆང་
མར་བཞོད་འཆམས་པོ་འདི་ལྟ་བུ་བྱེད་དགོས་དོན་ཅི་ཡིན་ནམ། དེ་
དག་གི་བར་ལ་འབྲེལ་བ་ཅི་ཡོད་དམ། དེ་རྒྱལ་ཁྱིམ་འཕེལ་འགྱུར་རི་ལྟར་
བྱས་ནས་ད་ལྟའི་ཏུས་ཀྱི་རྒྱལ་པ་སྣ་ཚོགས་འདི་ལྟ་བུ་བྱུང་བ་ཡིན་ནམ་ ལྷ་མ་
གྱི་ཡོད་རུང་ཆུ་རྒྱ་རིག་དང་མཐུན་པའི་གཞི་འཛིན་ས་གདོང་འཁེལ་བ་ཞིག་
མ་རྟེན་པས། འབྲེལ་བཤད་རྒྱལ་པ་སྣ་ཚོགས་དང་། ཆོད་དཔག་ཡ་མཚན་
ཅན། ཐ་ན་འབྲེལ་བཤད་བྱེད་མཚར་པོ་བཅས་ཀྱང་བྱུང་ཡོད་པ་རེད།
སྤབས་ཡག་ནས་རང་རེ་ཏུས་རབས་ཉི་ཤུ་པའི་ལོ་རབས་བརྒྱད་བརྒྱ་པར་
འཆོ་བ་སྐྱེལ་བྱུ་བྱུང་བ་དེས་སྐྱེ་དངོས་ཀྱི་གསང་གནད་ སྐྱར་གྱི་ ཤེས་ བྱ་དེ་
རིམ་བཞིན་ཏེ་ཅང་ཕྱན་སྐྱུམ་ཚོགས་ཤིང་བྱུད་རིམ་ལྡན་པ་ ཞིག་ཆགས་ཡོད་
པ་རེད།

ད་ལྟ་སློབ་གྲུར་འགྲོ་ཚུང་བའི་ཡུ་གུ་ཆོས་“མི་ནི་སྤྱུ་ ནས་ བྱུར་ པ་
རེད”ཅས་པའི་སྐད་ཆ་དེ་གནད་ལ་འཁེལ་པོ་ཞིག་རང་མིན་ནའང་ཤོད་་་་
སྤངས་དེར་གནས་ལུགས་ཅུང་ཟད་ཡོད་པ་རེད། གཅེས་པར་འོས་པའི་
བྱི་ལ་དོམ་ཆེན་སྐྱར་ཆགས་པར་ཐོག་“ཅ་མེད་ཏུ་འགྲོ་གྲུབས་ཡོད་པའི་་་
གནའ་རབས་སྐྱེ་དངོས་ཀྱི་འགྱུར་རྟོག་གསལ་པོ་ དེ་ སྤང་ སྐྱབ་ བྱེད་ དགོས་”
ཞེས་པ་སོགས་ཡང་ཡང་བཞོད་པ་ནི་གནའ་རབས་སྐྱེ་དངོས་ཀྱི་འགྱུར་རྟོག་

གསོན་པོ་དེ་མཐར་ཆ་མེད་དུ་འགྲོ་སྲིད་པ་དེ་རྒྱ་བར་འཕེལ་གྱི་ཡོད་པ་...
 མི་ཚས་ཤེས་སྤྱབ་པ་དང་ཁས་ལེན་སྤྱབ་པ་ཞིག་ཡིན་པ་ནང་བཞིན་གྱུར་པ་...
 རེད།

ཆན་རིག་པས་རང་རེ་འཆོ་གནས་སྤྱབ་པའི་སའི་གོ་ལ་འདྲིར་ལ་...
 དུང་གྱུར་ཞེ་དུག་གི་ལོ་རྒྱུས་ཡོད་ལུགས་ཤོད་ཀྱི་ཡོད་པ་རེད། སའི་གོ་ལའི་
 ཐོག་མའི་ས་ངས་ནི་ཆོ་སྤྱོད་གང་ཡང་མེད་པའི་འཇིག་རྟེན་ཞིག་ཡིན་ཞིང་།
 སའི་གོ་ལའི་དངོས་པོ་ནི་རྣམས་འགྱུར་གྱི་འཕེལ་འགྱུར་དུས་རིམ་ཏེ་ཅང་རིང་
 པོ་ཞིག་བརྒྱུད་རྗེས་ཏེ་ལམ་དུ་བར་ལོ་དུང་གྱུར་སོ་ལྷ་ཙམ་གྱི་སྔོན་ནས་ཆོ་
 སྤྱོད་བྱུང་བར་མ་ཟད། འགྱུར་བ་དང་འཕེལ་རྒྱས་ཟམ་མི་ཆད་པར་འགྲོ་གི་
 ཡོད་པས། ད་ལྟ་བར་དུ་མའི་རིགས་ཀྱིས་ཤེས་ཟིན་པའི་སྐྱེ་དངོས་ཀྱི་རྣམ་
 བྱངས་ཉུང་མཐར་ཡང་ཁྱི་ཕྱག་ཉིས་བརྒྱ་ལྷག་ཙམ་ཡོད་པ་རེད།

ལོ་དུང་གྱུར་སྐམ་ཅུ་ལྷག་ཙམ་གྱི་དུས་ཡུན་རིང་པོ་དེ་ལྟ་བུའི་ནང་...
 སྐྱེ་དངོས་རྣམས་པ་སྣ་ཚོགས་འཆོ་གནས་སྤྱབ་ཐབས་ཀྱི་འགྲན་རྩོད་ནང་རང་
 རང་ཆགས་འཇིགས་དང་དར་རྒྱུད་ཀྱི་ལོ་རྒྱུས་རབ་དང་རིམ་པ་བརྒྱུད་དེ་ད་
 ལྟ་སོ་སོས་ཕྱན་མང་མ་ཡིན་པའི་འཆོ་བ་སྐྱེལ་སྤངས་ལ་བརྟེན་ནས་སྤྲིང་...
 རུས་ཆེན་པོས་སྐྱེད་བསྐང་འཆར་ལངས་དང་རྗེས་རབས་སྐྱེ་འཕེལ་བྱེད་...
 བཞིན་ཡོད་པ་རེད།

2. དངོས་པོ་རྣམས་ཇི་ལྟར་བྱས་ནས་བྱུང་བ།

ལོ་བརྒྱ་ལྷག་ཙམ་གྱི་སྔོན་དུ་ནམ་མཁར་འཕྱར་བའི་བྱ་དང་མཚོའི་...
 ནང་གི་ཉ་ནི་ཁྲག་རྒྱུད་ཀྱི་འབྲེལ་བ་ཡོད་པའི་གཉེན་ཉེ་རེད་ཅེས་སམ། ལུས་

བོ་རིང་ཕྱང་སྤྱི་སྐར་ཉི་ཤུ་ལྷག་ལས་མེད་པའི་ནགས་བྱི་རྒྱང་ཏུ་སྤྱིང་རྩེ་བོ་
 དེ་དང་གྲང་བོ་ཆེ་གཉིས་ཁྲག་རྒྱད་རིང་པའི་སྤྱན་མཆེད་རེད་ཅེས་ཤོད་
 མཁན་བྱང་ན་མི་ནམས་ཀྱིས་མི་དེ་སྤྱན་པར་བཅིངས་རེད། ད་ལྟ་ཡིན་
 བའང་ཆན་རིག་པས་ལུས་ཐོངས་གྲང་བོ་ཆེ་ལས་ལྡབ་བཅུ་གངས་ཀྱིས་ཆེ་བ་
 དང་། ལུས་ཐོའི་རིང་ཆད་སྤྱི་ཁྲི་སྟེ་སྟེ་སྟེ་ཅམ་དང་ལྷིད་ཆད་ཏུན་བརྒྱ་
 དང་དགུ་བཅུ་ཡོད་པའི་ལན་ཅིང་ཞེས་པའི་ཉ་དེའང་སྤྱ་མཐོང་ཆེ་ཤེལ་འོག་
 ཏུ་མ་གཏོགས་མཐོང་མི་སྤྱབ་པའི་སྤྱ་སྤྱང་རྒྱང་བ་ནས་ལོ་དྲུང་ཕྱུར་མང་...
 བོ་རིང་རིམ་བཞིན་འཕེལ་འགྱུར་བྱང་བ་ཞིག་ཡིན་ལུགས་ཤོད་ཀྱི་ཡོད་པ་
 དེར་མི་ཁ་ཤས་ཀྱིས་ཡིད་འཆེས་དེ་ཅམ་མི་བྱེད་པ་ཡོང་སྟེད།

“སྤྱི་དངོས་ནི་འཕེལ་འགྱུར་བྱང་ནས་ཆགས་པ་རེད”ཅེས་པའི་ངོས་
 འཛིན་དེ་ནི་དུས་ལྡན་རིང་ལ་ཀྱག་ཀྱོག་མང་པའི་འཕེལ་རྒྱུ་ཀྱི་གོ་རིམ་...
 བརྒྱད་དེ་མི་ནམས་ཀྱིས་གཞི་ནས་ཁས་ལེན་དགོས་བྱང་བ་ཞིག་རེད།

ལོ་ཉིས་སྟང་གི་སྤྱན་ནས་རང་རྒྱལ་དང་གནའ་རབས་ཞི་ལའི་མཆན་
 ཉིད་པའི་གསུང་རྩམ་ནང་འཕེལ་འགྱུར་གྱི་བསམ་པ་རགས་ཅམ་ཞིག་བྱང་...
 ཡོད་ཅིང་། རང་རྒྱལ་ཁྲུན་ཆིའུ་དུས་རབས་ཀྱི་བསམ་བློ་བ་དང་ཆབ་སྟེད་
 པ་ཀོན་ཀྱང་(སྤྱི་ལོ་གོང་གི་ལོ་ 645 བར) གིས་
 རྒྱ་ནི་དངོས་པོ་ཐམས་ཅད་ཀྱི་འབྱུང་རྩ་རེད་ཅེས་བཤད་པ་དང་། དེ་རྗེས་
 རྒྱན་ཁོང་(སྤྱི་ལོ་གོང་གི་ལོ་ 313 ནས་སྤྱི་ལོ་གོང་གི་ལོ་ 238 བར)
 གིས་ཆེ་སྟག་ནི་རྒྱང་གཟུགས་དེ་རང་གི་འགྱུར་ལྷོག་ལས་བྱང་བ་ཞིག་དང་...
 རང་བྱང་གི་གོ་རིམ་ཞིག་ཡིན་པས། རང་བྱང་ཁམས་ལས་འདས་པའི་ཁ་
 ལོ་སྤྱུར་མཁན་དགོས་དོན་མེད་པ་ངོས་ཟིན་པ་རེད། གནའ་རབས་ཞི་
 ལའི་མཆན་ཉིད་རིག་པ་བ་ཐའེ་ལེ་མི (Thales of miletas ལྱི་ལོ་གོང་

གི་ལ་ 624 ? བས་སྤྱི་ལོ་ཤོད་གི་ལ་ 527 བར ?) ཡིས་ཀྱང་ལྟ་སྟངས་་་
 དེ་འདྲ་ཞིག་འཇིག་གི་ཡོད་པ་རེད། ཡིན་ནའང་ཆན་རིག་དར་བྱས་
 ཞེ་བླགས་རང་བྱུང་མེད་པའི་རྒྱན་གྱིས་ལྟ་བ་དེ་ནམས་ལ་ བརྟེན་ནས་ རང་
 བྱུང་ཁམས་ཀྱི་སྤང་ཚུལ་ ནམས་ལ་ འབྲེལ་ བཤད་ བྱེད་ ཐབས་ བྲལ་ ལྟབས་
 འཕེལ་འགྱུར་གྱི་དོན་སྤྱི་དེ་ལ་ ཉིས་ སྤྱང་ ལྷག་ ཅམ་ ཞིག་ རིང་ ཟུར་ འབྱུང་
 བཟང་ནས་དེ་ལས་ཁྱད་མཚར་བའི་བཤད་ཚུལ་གཞན་ཞིག་གིས་མི་ནམས་་་
 ཀྱི་བསམ་པའི་ལུལ་ཁམས་ཉམ་བཟུང་བྱས་པ་རེད།

དོན་དངོས་ཐོག་ཆོ་སྤྱོད་མེད་པའི་སའི་གོ་ལའང་བར་མཚམས་མེད་
 པར་ཉ་ཅང་དལ་བུའི་ངང་ནས་འགྱུར་བཞིན་ཡོད་པ་རེད། རི་ནས་འབབ་
 རྩ་ལྟུང་བ་མཐོང་མཁན་གྱིས་རང་གིས་རི་དེ་ཐོར་ཞིག་རི་ལྟར་འགྲོ་ཚུལ་་་
 ལྟ་བཞིན་པ་ཡིན་སྟམ་པའི་སྤང་བ་མི་འཆར་བའང་ཡོད་སྟེད། གཙང་པོའི་
 བར་བླག་ཏུ་རྒྱག་པའི་རྒྱ་རྩྭ་དེས་མཐར་ཐུག་སྐམ་ས་ཆེན་པོའི་དབྱས་ནས་་་
 རྒྱ་མཚོའི་གཏིང་ཏུ་དངོས་པོ་དུན་དུང་ཐུར་མང་པོ་བྱུར་སྟེད་པ་དེ་ནི་སའི་
 གོ་ལ་འདི་གསར་སྤྱོད་བྱས་ནས་བྱུང་བ་དང་ད་བར་ལོ་དྲུག་སྤྱང་ཅམ་གྱི་ལོ་
 རྒྱས་ལྟན་པའི་སྤྱི་ཆོགས་ཡིན་པའི་ཡིད་ཆེས་བྱེད་མཁན་ལ་ཆ་མཚན་ནས་་་
 བཤད་ན་དངོས་གནས་ཐོས་པ་ཅམ་གྱིས་ཉ་ལས་དགོས་པ་ཞིག་རེད། དབྱི་
 ཏུ་ལའི་མཁས་པ་ཞིག་གིས་འཇམ་སྒྲིང་ཐོག་གི་གྲང་དང་ཅི་ཡང་འགྱུར་་་་
 བཞིན་པར་ཡོད་ཅས་དང་། གནའ་སྤྱི་མའི་མའི་རིགས་ཀྱི་འཆོ་བ་སྤྱེལ་
 ལུགས་ནི་ད་ལྟ་དང་གཅིག་པ་ཡིན་པའི་ངེས་པ་མེད་ཅེས་བཤད་པར་བརྟེན་་་
 ཆོས་སྤྱིམས་ཁང་གིས་སྤྱི་བྲེགས་ཐོག་སྤྱིམས་རྩར་མེ་བསྤྲེགས་བཟང་ བས་་་
 བསད་པ་རེད། དུས་རབས་བཙོ་ལུ་པ་གཅིག་ལྟའི་རིང་ལ་ཡོད་སྟེ་སྤྱི་བྲེགས་
 མའི་ཆོས་སྤྱིམས་ཁང་གིས་མེ་བསྤྲེགས་བཟང་ནས་བསད་པའི་ལོ་སྤྱི་གཅིག་་་

བྱང་ཡོད་པ་རེད།

ཡིན་ནའང་བདེན་དོན་ནི་བཙན་འགོག་མི་ཐུབ་པ་ཞིག་ཡིན་ལྟ་བུ་སྟེ་
མི་ནམས་ཀྱིས་དངོས་པོ་ཐམས་ཅད་སྤྱད་སྲིད་བྱེད་མཁན་རང་བྱུང་ཁམས་
འདིར་ཆན་རིག་དང་མཐུན་པའི་འབྲེལ་བཤད་ཡོང་རེ་བྱེད་ཀྱི་ཡོད་པ་རེད།

3. ཆན་རིག་འཕེལ་ཁྱས་ལྗང་བས་མི་ནམས་ ཀྱི་མཐོང་ཁྱེད་ཆེ་རུ་སྤྱོད་པ།

དུས་རབས་བཙ་ལྔ་པའི་དབྱི་ཏ་ལི་འཛོལ་འབྲུལ་པ་ཀོ་ལུན་ སུཅུ་
(Christopher Columbus, 1451 ལོ་ནས་ 1506 ལོའི་བར་) ཡིས་སའི་
གོ་ལ་འདི་རིལ་མ་ཡིན་པར་ཡིད་འཆེས་གིང་། དོན་དེ་ར་སྤྱད་བྱེད་ཀྱིར་
ཁོང་གིས་ཁ་རུབ་རུ་ཕྱོགས་ནས་འབྲུལ་སྤྱོད་བྱས་ཏེ་ཡ་སྤྱིང་ལ་སྤྱོད་པ་
བྱེད་ཅིས་བྱས་མཐར་ 1492 ལོར་ཏ་ཞི་དབྱང་རྒྱ་མཚོ་ཆེན་པོ་བཀལ་ཆེས་
སྐམས་གསར་པ་མེ་སྤྱིང་ཡོད་པ་གསེས་པ་རེད། 1519 ལོའི་ཟླ་ 9 པར་སུཅུ་
ཐའོ་ཡའི་མཚོ་འབྲུལ་པ་མའེ་ཀྱེ་ལུན་(Ferdinand Magellan 1470 ལོ་
ནས་ 1521 ལོའི་བར་) ཀྱིས་ཞི་པན་ཡའི་དམག་གུ་ལྟ་ཡོད་པའི་ལུ་ཞིབ་
རུ་ཁག་གི་སྡེ་བུ་ཡིན་ནས་ཏ་ཞི་དབྱང་རྒྱ་མཚོ་ཆེན་པོ་བཀལ་ཏེ་ལུ་མཐུད་ནས་
རུབ་ཕྱོགས་སུ་བསྤྱོད་ཅིང་། 1520 ལོར་མེ་སྤྱིང་ལྟ་མ་བསྐྱར་ནས་ཞི་བདེ་
རྒྱ་མཚོ་ཆེན་པོ་འབྲེད་ཀལ་བྱས། དེ་ནས་ཁོང་རང་སྡེ་ལུའི་པིན་སྤྱིང་ཆམ་
ཐོག་ཀྱིན་དབང་རུ་སྤྱོད་ཆེས་ཁོང་གི་མངའ་འོག་ནམས་ལུ་མཐུད་ནས་
རུབ་ཕྱོགས་སུ་བསྤྱོད་མཐར་སྡེ་སྤྱིང་གི་ལྟ་སྡེའི་ཏའོ་དབང་ཅའོ་བསྐྱར་ཏེ་
1522 ལོའི་ཟླ་ 9 པར་ཞི་པན་ཡ་ལ་ཕྱིར་ལོག་ཐུབ་པ་རེད། གུ་པ་ཚས་